El sagnant crim comès a la Plana d'Esplugues

Juli Ochoa, del Centre d'Estudis Santjustencs

Encara no fa dos segles que a la llavors gairebé deserta Plana d'Esplugues es produïa un dels primers delictes, potser un dels més truculents, entre les nombroses accions violentes dutes a terme pel trabucaire santjustenc Jaume Montserrat al llarg de la seva atzarosa vida

> Un bandit santjustenc

El protagonista d'aquesta història és Jaume Montserrat Pagès, nascut a Sant Just Desvern l'any 1821 i mort a Barcelona el 1866. Un bon exemple del que van ser els trabucaires de l'època, uns elements que podríem situar a cavall entre el bandidatge i la guerrilla, i que sovint podien decantar-se cap a una banda o l'altra, en funció de la conjuntura.

Una de les primeres accions delictives atribuïdes a aquest personatge va tenir lloc la nit del 4 o 5 d'agost de 1840, a l'espluguina masia de Can Valls, ja desapareguda. Estava situada on actualment hi ha el carrer del 8 de Març (abans anomenat del Dr. Manuel Riera), en el seu tram comprès entre els de Quintana i Rovellat. Un carrer veí duu el nom de "Marquès d'Espanya", en record de qui havia estat el propietari d'aquella casa i de les terres que l'envoltaven.

Aquesta masia era propietat del mariscal de camp de l'exèrcit, D. Enrique Andrés de España y Taberner, quart marquès d'Espanya i baró de Ramefort, secretari de la Inspecció General de l'Arma de Cavalleria i detentor de la gran creu de la Reial i Militar Orde de Sant Hermenegild.

Com en tants altres casos, l'amo no hi residia, i la casa era cuidada pel masover Pau Riera, natural de l'Hospitalet, casat amb Josepa Escala, de Santa Coloma de Cervelló, la qual ja havia treballat abans com a minyona dels marquesos propietaris d'aquella masia. Juntament amb el matrimoni també hi vivien els seus fills, la mare del marit, i els mossos que els ajudaven a les feines de la masia.

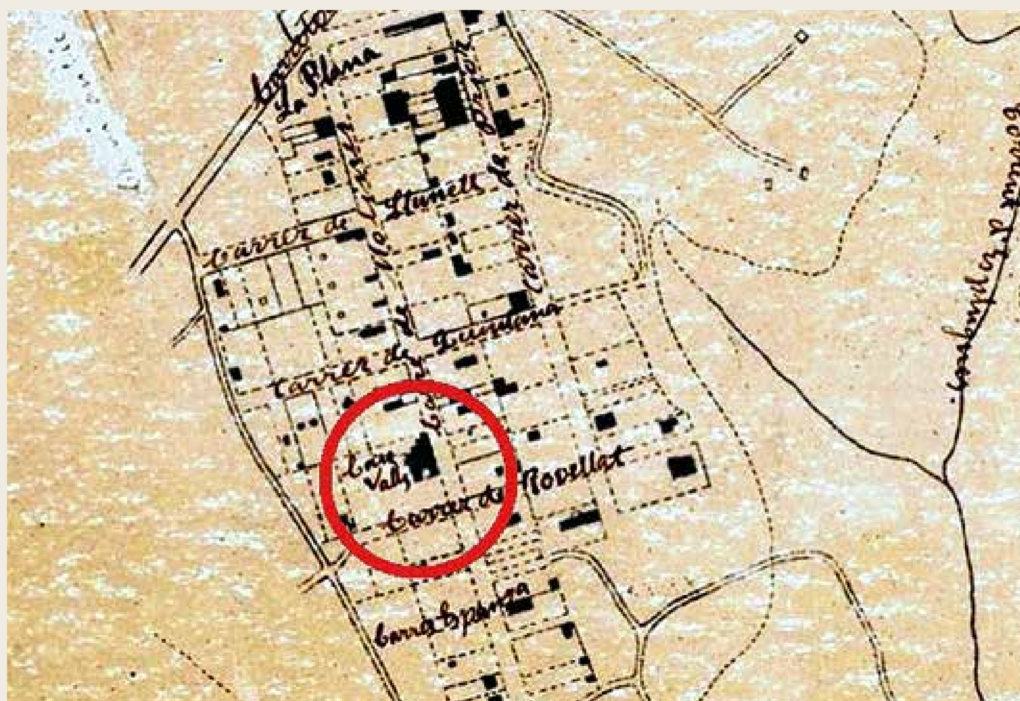
L'assalt

Va córrer la veu que el marquès d'Espanya havia retirat les joies i altres objectes de valor de la seva casa de Barcelona i les havia fet portar a la casa d'Esplugues. Havent tingut notícia d'això, gràcies al propi cotxer del marquès, la colla de bandits capitanejada per Jaume Montserrat, va decidir apoderar-se d'aquell botí.

La relació de què va passar, transmesa de boca en boca, va ser recollida pel rector d'Esplugues, Mn. Esteve Carbonell i Pujol, que a grans trets ho narrava així:

Pels voltants de la festa major de Sant Just, cap al tard del dia 4 o 5 d'agost de l'any 1840, una colla d'homes emmascarats, entre ells el cotxer, manats pel temible capità de lladres Montserrat, envaïren la casa sobtadament, detenint tot seguit el masover, fills i mossos.

A Pau Riera, amenaçant-lo amb armes, li exigien els tresors que, segons deien ells, havia portat el propietari, contestant el masover que no sabia res d'allò. Mentre uns tancaren a l'estable els mossos i els fills, d'altres lligaren a cada cap de la pastera en Pau i la seva mare, que estant a la cuina fent el sopar i sen-

Situació de Can Valls, on més endavant seria la Plana d'Esplugues

Irrupció dels bandits

tint les disputes, va sortir aïradament, amenaçant els lladregots amb la cullera de remenar l'olla.

Els assassinats

Lligat i sense defensa, en Pau no contestava res, i això potser perquè ignorava on eren els tresors, o també per no trair el seu senyor. Per tal d'espantar-lo, van degollar la seva pobre mare davant seu, però malgrat veure aquella tragèdia, ell va continuar sense dir-los res.

Folls d'indignació, en veure que no podien arrencar el secret al desventurat masover, el van degollar també al peu de la pastera on estava lligat. La seva esposa que es trobava en estat de gestació avançat, la tenien lligada de braços i cames a una cadira; al seu costat hi tenia una filleta d'uns dos anys, plorant esporuguida. Per tal de fer-la callar, un dels assassins li va etzibar una punyalada al cap, quedant marcada del front tota la seva vida.

Sembla que el cotxer criminal, causant de tants estralls, en veure la masovera lligada, la seva filla ferida i tot aquell esgarrifós conjunt, va dir als altres criminals, "Ja n'hi ha prou de sang; no fem com a Santa Coloma, on assassinaren tota la família d'una masia".

Enmig d'aquell tripijoc, casualment passava pel camí del davant de la casa, ara carrer Rovellat, un fill de Can Coll, anomenat el Pericó, amb una parella de bous, el qual venia del treball. Mirant a l'interior de la casa i en veure que hi passava quelcom d'extraordinari, va entrar-hi. Els lladregots, en veure'l es van llançar damunt seu i d'una ganivetada li obriren el ventre, deixant-lo a terra per mort.

Assassinats els uns i tancats els altres, els criminals es dedicaren a saquejar la casa inútilment, puix que no varen trobar res. Cansats i desil·lusionats, es disposaren a menjar i beure tot el que trobaren, sense notar com havia fugit el Pericó, el qual aguantant-se el ventre, va poder arribar al poble. Com que els bous havien arribat a Can Coll sense ell, la seva família, estranyada, va sortir a buscar-lo, trobant-lo prop del poble tan mal ferit que al cap de poc d'haver explicat la seva desgràcia, va morir.

Una condemna ridícula

Al poble hi havia un destacament de soldats i la família va comunicar els greus successos al cap de la força. Aquest ordenà tocar el cornetí per a ajustar els soldats i anar a Can Valls. Els criminals, en sentir el toc de cornetí, van abandonar precipitadament el menjar i fugiren cap a l'Hospitalet. Poc temps després, aquella banda de malfactors era desarticulada per l'autoritat i capturats els seus integrants, els quals foren duts a judici l'any 1841.

Sorprenentment, tot i que sobre els membres d'aquella partida pesaven, almenys, els tres crims comesos a Esplugues, en Jaume Montserrat, que n'era el cap, només va ser sentenciat a dos anys de presó pel fet d'haver comès un robatori en quadrilla. Va complir condemna al presidi de Barcelona, sortint, en acabar-la, altre cop en llibertat.

Jaume Montserrat Pagès, el protagonista d'aquesta violenta història va ser un personatge amb una trajectòria vital realment novel·lesca, digna de ser coneguda. Si hi esteu interessats, la podeu descarregar gratuïtament a partir d'aquest codi QR.<

Detenció de la quadrilla

